

မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဝင့်ဝါဝါလှိုင်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများသည် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခု အနေဖြင့် အရေးပါကြောင်း လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာရာတွင် လူမှုဘာသာ ဗေဒပညာရပ် နယ်ပယ်ကို အခြေခံ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ညွှန်းခေါ်စကားများကို တင်ပြရာတွင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားများနှင့် လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများ၏ ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုမှုကို အဓိကထား၍ တင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများသည် မြန်မာ့လူမှုအဆင့်အတန်း၊ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံ၊ ဘာသာရေး စသော လူမှုဆက်ဆံရေးတို့၌ အရေးပါကြောင်း သိရှိစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားကို အသုံးပြုသည့် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဘာသာစကားကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်းဖြင့် လူမှုဆက်ဆံရေး ချောမွေ့စေနိုင်မည့် အကျိုးကျေးဇူးကိုရရှိစေနိုင်ပါမည် ။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ- ညွှန်းခေါ်စကား၊ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကား၊ လူမှုညွှန်းခေါ်စကား။

၁။ နိဒါန်း

လူမှုဘာသာဗေဒ၏ အကိုင်းအခက်တစ်ခုဖြစ်သော တုံ့လှယ်မှုဘာသာဗေဒ(interaction sociolinguistics)တွင် စိစစ်လေ့လာသည့် စကားသွင်ပြင်တစ်ခုမှာ ညွှန်းခေါ်စကား(address term) အသုံးအနှုန်းများဖြစ်သည်။ ညွှန်း ခေါ်ခြင်းသည် တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော ဘာသာစကားတုံ့လှယ်မှုတွင် တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ လူတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပြောဆိုဆက်ဆံကြရာတွင် စကားပြောတစ်ခု မစမီ တစ်ဦးကတစ်ဦးကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ် ကြရသည်။ ပြောသူနှင့် နာသူတို့သည် အသက်အရွယ်၊ ရာထူး၊ ဆွေမျိုး တော်စပ်မှု၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် စိတ်ခံစားမှု စသည်တို့အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများကို အသုံးပြုပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ အသုံးပြုမှုများမှ တစ်ဆင့် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ အသွင်ကွဲပြားမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများအတွင်း ပြောင်းလဲမှုများကို တွေ့ရှိရပါသည်။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများသည် မတူညီသော လူတန်းစားများအကြားရှိ လူမှုဆက်ဆံရေးကို သိရှိနိုင်သဖြင့် ဘာသာစကားတစ်ခု၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု တွင်အရေးပါလှပါသည်။ ညွှန်းခေါ်စကားများကြောင့် လူတို့၏ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုချောမွေ့လာစေ၍ အကျိုးစီးပွားများစွာဖြစ်ထွန်းစေပါသည်။ ညွှန်းခေါ်စကားများကြောင့်လည်း ပြောသူနှင့်နာသူ တို့သည် မည်မျှရင်းနှီးမှုရှိသနည်း၊ ပြောသူနှစ်ဦးကြားရှိ လူမှုအဆင့်အတန်း မည်မျှကွာခြားမှုရှိသနည်း စသည်ဖြင့် ပြောသူ အချင်းချင်းကြားရှိ ဩဇာ(power)နှင့် နီးစပ်မှု(solidarity)ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကား အတွင်းတွင် အသုံးပြုပြောဆိုနေသော ညွှန်းခေါ်စကားများကို ဖော်ထုတ်လိုခြင်း ကြောင့် ညွှန်းခေါ်စကားများကို လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

* ဒေါက်တာ၊ ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

၂။ စိစစ်ချက်

ညွှန်းခေါ်စကားများအကြောင်းကို လေ့လာရာတွင် လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာထားသည့် သုတေသနစာအုပ်၊စာတမ်းများအတွေ့ရနည်းပါသည်။ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏“စကားသမုဒ္ဒရာစာသမုဒ္ဒရာ” (၁၉၉၇)၊ “တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ”(၂၀၀၁)၊ “သက်တံရောင်စုံ ဘာသာ စကား”(၂၀၀၅)၊ “ဘာသာနှင့်စာပေ စာပေနှင့် ဘာသာ”(၂၀၁၃) စသည့် သုတေသနစာအုပ်များတွင် ညွှန်းခေါ်စကားနှင့်ပတ်သက်သည့် သဘောတရား များ၊ ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး၏ “လူမှုဘာသာဗေဒ သဘောတရား”(၂၀၀၅) စာအုပ်တွင် ညွှန်းခေါ်စကား အခန်းကဏ္ဍ၌ ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ သဘောသဘာဝများကို တင်ပြထားရာ ဤစာတမ်းအတွက် များစွာ အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါသည်။

၃။ သုတေသနမေးခွန်း

မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို လေ့လာသောအခါ အောက်ပါမေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

- ၁။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားအချို့သည် ယာယီအစားထိုးမှု နှင့် ပြောင်းလဲမှု ရှိနိုင် ပါသလား။
- ၂။ ညွှန်းခေါ်စကားများသည် မြန်မာဘာသာစကားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် အရေးပါမှုရှိပါသလား။
- ၃။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများသည် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသနည်း။ ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။ မေးခွန်းများကို အဖြေရှာရာတွင် လူမှုဘာသာဗေဒပညာရှင် ပရိုက်(Pride)နှင့် ဟိုးမက်စ် (Holmes) တို့၏ သီအိုရီများကိုအခြေခံပြီး လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်က သုတေသနပြုထားပါသည်။

၄။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးနှင့် ညွှန်းခေါ်စကားများ

လူမှုဘာသာဗေဒကိုလေ့လာရာတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများသည် သေးငယ်သော အစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း အရေးပါသည့်ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူတစ်ဦးနှင့် တစ်ဦးဆက်သွယ်ရာတွင် အစပျိုးပေးသည့် ကိရိယာတစ်ခု ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ လူတစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး စကားပြောဆိုရာတွင် တစ်ဦးက တစ်ဦးကို ခေါ်ပုံခေါ်နည်းအမျိုးမျိုးကွဲပြားပါသည်။ ထိုသို့ခေါ်ပုံ ခေါ်နည်းမှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ထွန်းလာစေပါသည်။ လူမှုကိစ္စများအတွက် လိုအပ်သော ခင်မင်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ရိုင်းပျမှု၊ ဩဇာရှိမှု၊ မရှိမှု အမျိုးမျိုးကို ညွှန်းခေါ် စကားများက ဖော်ညွှန်းနိုင်ပါသည်။ ထိုညွှန်းခေါ်စကားများကြောင့် မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုကောင်းမွန်တိုးတက်လာစေပါသည်။

၄၊ ၁။ ညွှန်းခေါ်စကားဟူသည်

“ညွှန်းခေါ်စကား” နှင့်ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး(၂၀၀၅)၏ လူမှုဘာသာဗေဒ သဘောတရား စာအုပ်တွင်

ညွှန်းခေါ်စကားဟူသည် တုံ့လှယ်ပြောဆိုမှုများ၊ တွေ့ဆုံမှုများ၊ ပေးစာများတွင် တစ်စုံတစ်ဦးကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်ရန် အသုံးပြုသည့် စကားလုံးများ (words) သို့မဟုတ် ပုဒ်စုများ(phrases)ကိုခေါ်သည်။ (စာ ၃၇)

ဟုဖွင့်ဆိုပါသည်။ ဆက်လက်၍ ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦးက

အဖွဲ့အစည်းများတွင်ရှိသည့် လူတို့၏အဆင့်သည် သူ၏ အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းမှုမှ ပေါက်ဖွားလာပြီး ညွှန်းခေါ်ရာတွင် ကွာခြားချက်အချို့ကို ဖြစ်လာစေသည်။(စာ ၄၇)

ဟုဆိုပါသည်။

ဤဖွင့်ဆိုချက်အရ ညွှန်းခေါ်စကားဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်ဆံရာတွင် တစ်ဦးကို တစ်ဦးက ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်သည့် စကားများဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် လူတို့၏ အဆင့်ကို ညွှန်းခေါ် ရာ၌ ကွာခြားချက်များရှိသည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။

၄၊ ၂။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားအမျိုးအစား

မြန်မာတို့သည် တိုင်းရင်းသားများ အချင်းချင်းဆက်ဆံရာ၌လည်းကောင်း၊ အခြားတိုင်းတစ်ပါးသားများနှင့် ဆက်သွယ်ရာ၌လည်းကောင်း ညွှန်းခေါ်စကားများဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုဆက်ဆံကြရပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ညွှန်းခေါ် စကားများကြွယ်ဝလာခဲ့ရပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများကို ပြောဆိုသူ များ၏ ဆက်ဆံရေး အရ အမျိုးအစားခွဲခြားကြည့်လျှင်

(၁) ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ် စကားများ

(၂) လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများ

ဟူ၍ (၂)မျိုးတွေ့ရပါသည်။

၄၊ ၂၊ ၁။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ

ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားဟူသည် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ညွှန်းခေါ် စကားများဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုရှိသော လူတို့အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ခေါ်ဝေါ်ရာတွင် အသုံးပြုသော စကားဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ကြုံတွေ့လေ့ရှိ သော ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု မရှိသော လူတို့ကိုလည်း ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားဖြင့်ပင် နှုတ်ဆက်ညွှန်းခေါ်လေ့ရှိခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုအရ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားများကို ကျား၊ မ ဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်ပါသည်။

ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကား	ကျား	မ
ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကား	ဘိုးဘိုး၊ ဖေဖေ သား၊ မြေး	ဘွားဘွား၊ မေမေ သမီး၊ မြေးမ
	ဘဘ၊ ဦးလေး၊ တူ၊ အစ်ကို၊ ကိုကို၊ ညီ၊ ယောက်ျား၊ သမက်၊ ယောက်ဖ၊ ယောက္ခထီး	ဒေါ်ဒေါ်၊ ကြီးကြီး၊ တူမ၊ အစ်မ၊ မမ၊ ညီမ၊ မိန်းမ၊ ချွေးမ၊ ယောက်မ၊ ယောက္ခမ

၄၊ ၂၊ ၁၊ ၁။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ အသုံးပြုမှု

မြန်မာလူမျိုးများသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နေ့စဉ်ပြောဆိုဆက်ဆံရာ၌ မိမိနှင့်ဆွေမျိုးတော်စပ်သည် ဖြစ်စေ၊ မတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ အသက်အရွယ်ကိုလိုက်၍ အဘိုးနှင့်မြေး၊ မိဘနှင့်သား၊ သမီး၊ ဘကြီး/ ဦးလေးနှင့် တူ/တူမ၊ မောင်နှင့်ညီမများကဲ့သို့ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု ညွှန်းခေါ်စကားများဖြင့်ပင် ခေါ်ပြော ဆက်ဆံလေ့ရှိပါသည်။

သာဓက။ ဆရာ့ကို သမီး စာမေးစရာရှိလို့ပါ။

ဆရာနှင့်တပည့် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် ပြောသူနှင့် ကြားနာသူအချင်းချင်း ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုမရှိ သော်လည်း ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားဖြင့် မိမိကိုယ်မိမိ ‘သမီး’ဟု ပြောဆိုတတ်ပါသည်။ ထိုသို့ မိမိထက် အသက်အားဖြင့်ကြီးသူ(သို့မဟုတ်) ဂုဏ်အားဖြင့်ကြီးသူတို့နှင့် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် မိမိကိုယ်မိမိ ‘သား’ ဟု လည်းကောင်း၊ ‘သမီး’ဟုလည်းကောင်း ပြောဆိုတတ်ကြပါသည်။ ဤအသုံးအနှုန်းသည် ဆွေမျိုး /စပ်ညွှန်း ခေါ် စကားများတွင် အပြောအများဆုံးသော ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားဖြစ်သည်။

ထို့အတူ

- အဘိုး လမ်းကူးချင်လို့လား။ သားကူညီမယ်။
- အစ်ကို စိုက်ပျိုးရေးမှတ်တိုင်က လိုသေးလား။
- ညီမရေ မနက်ဖြန်အစည်းအဝေး ရှိတယ်နော်။
- ကြက်ဥ ဘယ်လိုရောင်းလဲ အစ်မ ။
- ဦးလေးတို့ဆီမှာ အလုပ်ခေါ်ရင် ပြောပါနော်။
- တူမကြီး ကျောင်းသွားတော့မလား။

အထက်ပါ သာဓကများတွင် ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားများမှာ မိမိနှင့်တိုက်ရိုက်တော်စပ်သော ဆွေမျိုး အချင်းချင်း ပြောဆိုခြင်းမဟုတ်ပေ။ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုမရှိသော်လည်း မိမိအဘိုးအရွယ်၊ ဦးလေးသားချင်း အရွယ်များဖြစ်၍ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားများဖြင့် ညွှန်းခေါ်ပြောဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မိမိနှင့် ဆွေမျိုး မတော်စပ်သူများကိုလည်း ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားများဖြင့် ပြောဆိုဆက်ဆံပါက ဖော်ရွေပျူငှာမှုကို ပေါ်လွင်စေရုံသာမက ခင်မင်မှု၊ လေးစားမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကိုလည်း ပေါ်လွင်စေ

ပါသည်။ ထို့ပြင်ပြောသူနှင့် နာသူကြားတွင် ရင်းနှီးခင်မင်မှု၊ လေးစားချစ်ခင်မှု၊ ကြင်နာသနားမှုနှင့် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု တို့ကိုလည်းမြင်သာစေပါသည်။

၄၊ ၂၊ ၂။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများ

မြန်မာဘာသာစကားကိုအသုံးပြုသည့် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် မိမိတို့၏ယဉ်ကျေးမှုလေ့အရ လူမှုညွှန်းခေါ် စကားအမျိုးမျိုးရှိပါသည်။ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ ရာထူးအဆင့်ဆိုင်ရာ ဂုဏ်ပုဒ်များအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ အလုပ်အကိုင်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေ အလိုက်ညွှန်းခေါ် စကားများ၊ အမည်ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ အမည်ပြောင်/ကျီစယ်သုံး ညွှန်းခေါ်စကားများ၊ ချစ်စနိုးအမည် ညွှန်းခေါ် စကားများနှင့် ယေဘုယျအမည်ညွှန်းခေါ်စကား စသည်ဖြင့် လူမှုညွှန်းခေါ်စကားအမျိုးမျိုး တွေ့နိုင်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ လူမှုညွှန်းခေါ်စကားအချို့သည် အခြားလူတို့ကိုခေါ်ဝေါ်ရာတွင်သာမက မိမိကိုယ်မိမိ ရည်ညွှန်းရာတွင်လည်း အသုံးပြုသည်ကိုတွေ့ရ ပါသည်။ သာဓကအချို့ကို အောက်ပါဇယားတွင် တင်ပြထားပါသည်။

လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများ	သာဓက
အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများ	ဦးလေး၊ ဘကြီး၊ အဒေါ်၊ အမေ၊ ကလေး
ရာထူး၊ အဆင့်ဆိုင်ရာ ဂုဏ်ပုဒ်များ အလိုက်ညွှန်း ခေါ်စကားများ	ဝန်ကြီး၊ ရဲမှူးကြီး၊ အတွင်းဝန်၊ ပါချုပ်ကြီး၊ ဆရာ၊ ဆရာမကြီး၊ ဥက္ကဋ္ဌကြီး
အလုပ်အကိုင်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများ	ဒေါက်တာ ၊ သူဌေး၊ ဆိုက်ကားဆရာ၊ ဈေးသည်၊ စက်ပြင်ဆရာ၊ ကွမ်းရာသည်၊ ယာဉ်မောင်း
လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေအလိုက် ညွှန်းခေါ် စကားများ	ဆရာ၊ သူငယ်ချင်း၊ ရဲဘော်၊ ရောင်းရင်းတို့၊ ဘော်ဒါကြီး
အမည်ညွှန်းခေါ်စကားများ	ဦးဝင်းကျော်၊ ကိုမောင်လေး၊ ဒေါ်ချောချော၊ မခိုင်လေး
အမည်ပြောင်/ကျီစယ်သုံးညွှန်းခေါ်စကားများ	ကျေးဇူးရှင်၊ လူဆိုး၊ အစုတ်ပလုပ်လေး၊ ငပွေး၊ သေချင်းဆိုးလေး၊ လူရှုပ်လေး ၊ ကောင်စုတ်လေး၊
ချစ်စနိုးအမည်ညွှန်းခေါ်စကားများ	မီးမီးလေး၊ သားသားလေး၊ ကျားကျား၊ အသည်းလေး၊ ရွှေဝက်လေး၊ ဘုတ်ဘုတ်၊ အချစ်လေး၊ ရွှေခေါလေး၊ ဝက်ကလေး
ယေဘုယျအမည်ညွှန်းခေါ်စကား	ကောင်လေး၊ ကောင်မလေး၊ ဟေ့လူ၊ ဟေ့ကောင်

၄၊ ၂၊ ၂၊ ၁ ။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများ အသုံးပြုမှု

အထက်ဇယားပါ လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများသည် ထိုပုံစံအတိုင်းအမြဲတမ်း အသုံးပြုပြောဆိုနေ တတ်သည် မဟုတ်ဘဲ ယာယီအသုံးပြုမှုနှင့် အပြောင်းအလဲဖြစ်နိုင်မှုများ ရှိပါသည်။ လူမှုညွှန်းခေါ် စကားများအနက် မြန်မာဘာသာ စကားတွင် ယေဘုယျ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေအလိုက် မကြာခဏ ပြောဆိုလေ့ရှိသော ညွှန်းခေါ်စကားမှာ “ဆရာ”ဟူသောအသုံးအနှုန်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့ သည် မိမိကို ပညာသင်ကြား ပို့ချပေးသော၊ အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတများသော(သို့မဟုတ်) ပညာရပ် တစ်ခုခုကို ကျွမ်းကျင်မှုရှိသော လူတို့ကို “ဆရာ”ဟု ညွှန်းခေါ် လေ့ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးဖြစ်ခဲ့ လျှင်မူ “ဆရာမ” ဟု ညွှန်းခေါ်လေ့ရှိပါသည်။

- သာဓက။ (၁) ကျွန်မကွန်ပျူတာ ဘာဖြစ်သွားမှန်းမသိလို့ ကြည့်ပေးပါဦး ဆရာ။
- (၂) ဆရာမ... ကျွန်မ ဗိုက်နည်းနည်းအောင့်နေလို့ လာပြတာပါ။
- (၃) ဒီနှစ်စာတွေက သိပ်ခက်တယ် ဆရာ။
- (၄) ဆရာ ရုံးသွားတော့မလား။
- (၅) ကျွန်မသား အမှုက အမှုချိန်း ဘယ်တော့လောက်ဖြစ်နိုင်မလဲ ဆရာ။

အထက်ပါဝါကျငါးခုတွင် “ဆရာ၊ ဆရာမ” ဟူသော လူမှုညွှန်းခေါ်စကားအသုံးပြုပုံကို လေ့လာ ကြည့်လျှင် ဝါကျ(၁)ပြောဆိုရာ၌ အသုံးပြုသော “ဆရာ”ဟူသည် ကွန်ပျူတာပိုင်ရှင်က ကွန်ပျူတာ ပြင်သူကို ညွှန်းခေါ်ပုံ။ ဝါကျ(၂)က “ဆရာ” ဟူသည် လူနာက ဆရာဝန်ကို ညွှန်းခေါ်ပုံ။ ဝါကျ(၃)က “ဆရာ” ဟူသည် ကျောင်းသားက စာသင်ပေးသူဆရာကို ညွှန်းခေါ်ပုံ။ ဝါကျ(၄)က “ဆရာ” ဟူသည် အိမ်နီးချင်းတစ်ဦးက အခြားအရာရှိ တစ်ဦး ကို ညွှန်းခေါ်ပုံ။ ဝါကျ(၅) က “ဆရာ” ဟူသည် မိဘက ရှေ့နေ/တရားသူကြီး/ရဲအရာရှိတစ်ဦးဦးကို ညွှန်းခေါ်ပုံ တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဤသည်ကိုကြည့်လျှင် လူတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နေ့စဉ်ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် ဆက်သွယ်မှု လွယ်ကူစေရန် သင့်လျော်သည့် ညွှန်းခေါ်စကားကို ချက်ချင်းအသုံးမပြုနိုင်မီ စပ်ကြားတွင် အခြား သင့်လျော်မည့် လူမှုညွှန်းခေါ်စကားတစ်မျိုးမျိုးကို ယာယီအစားထိုး အသုံးပြုတတ်ကြကြောင်း တွေ့နိုင် ပါသည်။ ထိုသို့ လူတို့ထပ်တလဲလဲ အသုံးပြုမှုများကြောင့် လူမှုညွှန်းခေါ်စကားအချို့တွင် ကျယ်ပြန့်သော အဓိပ္ပာယ်နှင့် အသုံးပြုမှုများ ရှိနေကြောင်းကိုလည်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူမှုညွှန်းခေါ် စကားများအနက် အချို့ညွှန်းခေါ်စကားများသည် ယာယီ အသုံးပြုမှုနှင့် အပြောင်းအလဲ ဖြစ်နိုင်မှု ရှိသည်ဟု ဆိုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၃ ။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားစနစ်များ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် ညွှန်းခေါ်စကား အမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုသည့် စနစ်အမျိုးမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ညွှန်းခေါ် စကားအမျိုးမျိုးကို တစ်ခုချင်း အသုံးပြုနိုင်သကဲ့သို့ ရောနှောပေါင်းစပ်ပြီးလည်း

အမျိုးမျိုးအသုံးပြုနိုင်သည်။ (ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၊ ၂၀၀၅၊ စာ ၄၉) ဟု ဆိုပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကားရို ညွှန်းခေါ်စကားစနစ်များကို အမျိုးအစား ခွဲကြည့်နိုင်ပါသည်။

၁။ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားကို အမည်ရင်းနှင့်တွဲ၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

ဆွေမျိုးတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ၊ မတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ ထိုသူတို့၏အသက်အရွယ်ကိုလိုက်၍ ၎င်းတို့၏ အမည်ရင်း နှင့်တွဲ၍ ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

သာဓက။

ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကား	+ အမည်ရင်း	ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားနှင့် အမည်ရင်း တွဲခေါ်ပုံ
ဘကြီး /ဘဘကြီး	+ ဦးတင်လှိုင်	ဘ(ဘ)ကြီးဦးတင်လှိုင်
ဦးလေး/ ဦးဦး	+ ဦးဝင်းလှိုင်	ဦးလေး(ဦးဦး) ဦးဝင်းလှိုင်
ညီမလေး	+ မျက်သွယ်	ညီမလေးမျက်သွယ်

စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။ အမည်ရှေ့တွင် “ဘကြီး/ ဘဘကြီး/ ဦးကြီး/ ဦးလေး/ ဦးဦး” ဟုထည့်ခေါ် ခြင်းသည် အသက်ကြီးသော အမျိုးသားများကို ညွှန်းခေါ်ခြင်းဖြစ်၍ “ကို/ မောင်” ဟု ထည့်ခေါ်ခြင်းသည် အသက်ငယ်သော အမျိုးသားများကို ညွှန်းခေါ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒေါ်/ အဒေါ်/ ဒေါ်ဒေါ်/ ကြီးကြီး/ ကြီးမေ ဟုထည့်ခေါ် ခြင်းသည် အသက်ကြီးသော အမျိုးသမီးများကို ညွှန်းခေါ်ခြင်း ဖြစ်၍ မ/ အစ်မ/ မမ ဟုထည့်ခေါ်ခြင်းသည် အသက်ငယ်သော အမျိုးသမီးများကို ညွှန်းခေါ် ခြင်းဖြစ် ပါသည်။

၂။ အမည်တွင် ရှေ့ဆက်စကားထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

အမည်ရှေ့တွင် “ဦး၊ ကို၊ မောင်၊ ဒေါ်၊ မ” ဟူသည့် ရှေ့ဆက်ညွှန်းခေါ်စကားများထည့်၍လည်း အမျိုးမျိုး အသုံးပြု ပြောဆိုကြပါသည်။

သာဓက။

ရှေ့ဆက်စကား + အမည်	ရှေ့ဆက်စကားထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ပုံ
ဦး + လှိုင်ဖေသက်	ဦးလှိုင်ဖေသက်
ကို + စစ်သွေး	ကိုစစ်သွေး
မောင် + တိုင်းဇော်ထူး	မောင်တိုင်းဇော်ထူး
ဒေါ် + သန့်သီရိသက်	ဒေါ်သန့်သီရိသက်
မ + စန္ဒီလွင်	မစန္ဒီလွင်

အထက်ပါသာဓကများကဲ့သို့ ညွှန်းခေါ်ပုံသည် ပြောသူနှင့် ကြားနာသူကြားရှိ တစ်ဖမ်းဆန်မှု၊ ထက်အောက် ကွာခြားမှု၊ အလုပ်သဘောဆန်မှု၊ အရိုအသေပေးမှုစသည်ဖြင့် အခြေအနေတစ်မျိုးမျိုး ထင်ဟပ်နေ ပါသည်။

၃။ အမည်တွင် ရှေ့ဆက်စကားမထည့်ဘဲ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

အမည်ရှေ့တွင် “ဦး၊ ကို၊ မောင်၊ ဒေါ်၊ မ” ရှေ့ဆက်ညွှန်းခေါ်စကားများ မထည့်ဘဲလည်း ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြပါ သည်။ သာဓက။

ရှေ့ဆက်စကားမထည့်ဘဲ ညွှန်းခေါ်ခြင်း
‘ဝေဖြိုးသူ’
‘ခင်ပုလဲ’
‘ထွဋ်အိန္ဒြေ’

စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည် ပြောသူက ကြားနာသူထက် အသက်ပိုကြီးသောအခါတွင် ဖြစ်စေ၊ ခင်မင်သော သူငယ်ချင်းများအကြားတွင် ဖြစ်စေ ခင်မင်မှုအရ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၄။ အမည်ကို အတိုကောက်သုံး၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

အမည်ကို အပြည့်မခေါ်ဘဲ အတိုကောက်သုံး၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။

သာဓက။

အမည်အပြည့်အစုံ	အတိုကောက်အမည်
‘ကျော်ဟိန်း’	‘ဦးကျော်’
‘ထွန်းထွန်းဦး’	‘ကိုဦး’
‘ထားသခင်’	‘ထား’

စသည်ဖြင့် အမည်ကို အပြည့်အစုံမခေါ်ဘဲ အတိုကောက်သုံး၍ ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။ အမည်အတိုင်း ခေါ်ဝေါ်ပါက ရိုင်းသည့်သဘော၊ မယဉ်ကျေးသည့်သဘော သက်ရောက်၍ ‘ဦးကျော်’ ၊ ‘ကိုဦး’ ၊ ‘မမထား’ (သို့) ‘ထား’ ဟုခေါ်လျှင် ယဉ်ကျေးသည့်သဘော ရင်းနှီးမှုသဘောသက်ရောက်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

၅။ “ကြီး”၊ “ငယ်”၊ “လေး” စသည့် နောက်ဆက်များထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

အမည်ထဲမှတစ်လုံးကိုယူ၍ ၎င်း၏နောက်တွင် “ကြီး”၊ “ငယ်”၊ “လေး” စသည့် နောက်ဆက်များ ထည့်၍ ညွှန်းခေါ် ပုံမျိုးဖြစ်သည်။

သာဓက။

အမည်	+ ကြီး/ငယ်/လေး	နောက်ဆက်များထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ပုံ
‘စိုးစိုးနိုင်’	+ ကြီး	‘စိုးကြီး’
‘မြပိုင်မာမှူး’	+ ကြီး	‘ပိုင်ကြီး’
‘ငယ်ငယ်’	+ လေး	‘ငယ်လေး’

စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။ ဆွေမျိုးတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ၊ မတော်စပ်သည်ဖြစ်စေ ‘သား’ဟု ညွှန်းခေါ်ပုံ မျိုး ရှိသကဲ့သို့ အသက်အရွယ်ကိုလိုက်၍ ‘သားကြီး’၊ ‘သားလေး’၊ ‘သားငယ်’၊ ‘သားငယ်လေး’ဟု ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုးလည်းရှိပါသည်။

၆။ အမည်ပါစကားလုံးတစ်လုံးကို ထပ်ဆင့်အသုံးပြု၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

အမည်တွင်ပါသောစကားလုံးများအနက်မှ စကားလုံးတစ်လုံးကို ထပ်ဆင့်အသုံးပြု၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်းမျိုးဖြစ်ပါ သည်။

သာဓက။

အမည်အပြည့်အစုံ	ထပ်ဆင့်အသုံးပြုညွှန်းခေါ်ပုံ
‘ဟန်လင်းလင်းထက်’	‘ထက်ထက်’
‘မန်းနိုင်မာထူး’	‘နိုင်နိုင်’
‘မြသဲယမုံလှိုင်’	‘သဲသဲ’

စသည်ဖြင့် အမည်ကို အပြည့်အစုံမခေါ်ဘဲ အမည်ပါစကားလုံးတစ်လုံးကို ထပ်ဆင့်အသုံးပြု၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည် ပြောသူနှင့် ကြားနာသူတို့ အကြားရှိ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို သိမြင်နိုင်ပါသည်။

၇။ အမည်ပါစကားလုံးတစ်လုံးကို ‘အ’ရှေ့ဆက်ထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း

အမည်ပါစကားလုံးတစ်လုံးကို ‘အ’ရှေ့ဆက်ထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည်လည်း ညွှန်းခေါ်နည်းစနစ်တစ်ခုဖြစ်ပါ သည်။

သာဓက။

အမည်အပြည့်အစုံ	‘အ’ရှေ့ဆက်ထည့်၍ ညွှန်းခေါ်ခြင်း
‘ထွန်းထွန်းအောင်’	‘အထွန်း’
‘စိမ်းလဲ့ဝင်း’	‘အဝင်း’
‘သက်သခင်’	‘အသက်’

စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။ တစ်ချို့က ရှေ့ဆက် ‘ရွှေ’ ထည့်၍ ‘ရွှေစိုး’၊ ‘ရွှေမာ’၊ ‘ရွှေညိမ်း’ စသည်ဖြင့် ညွှန်းခေါ်ပုံမျိုးလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ညွှန်းခေါ်ခြင်းသည်လည်း ပြောသူနှင့် ကြားနာသူတို့ အကြားရှိ ရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်မှုကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

၄၊ ၄။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ ထူးခြားမှုများနှင့် ပြောင်းလဲမှုများ

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများ အသုံးပြုမှုကို လေ့လာကြည့်ပါက အောက်ပါ ထူးခြားမှုများနှင့် ပြောင်းလဲမှုများကို တွေ့ရှိရပါသည်။

၄၊ ၄၊ ၁။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ ထူးခြားမှုများ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် ညွှန်းခေါ်စကားနှင့် ညွှန်းခေါ်စနစ်တို့ အမျိုးအစားများပြားခြင်းသည် အခြားဘာသာ စကားများနှင့်မတူသော ထူးခြားချက် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ် စကားများကို ကျယ်ပြန့်စွာသုံးကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အခြားဘာသာ စကားများတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ သုံးလေ့မရှိသော သား၊ သမီး၊ အစ်ကို၊ အစ်မ၊ ဘာ၊ ကြီးကြီး စသော ညွှန်းခေါ်စကားများကို မြန်မာဘာသာစကားရှိညွှန်းခေါ်စကားများတွင် အများဆုံးအသုံးပြု ညွှန်းခေါ်သည် ကိုတွေ့ရပါသည်။

လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများ ကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုရာတွင်မူ “ဆရာ” ဟူသော စကားလုံးသည် လူတို့ ညွှန်းခေါ်စကား ရွေးချယ်သုံးသောအခါတွင် ကြုံတွေ့ရသောအခက်အခဲကို ကျော်ဖြတ်ရန် အကူအညီ ပေးနိုင်ရုံသာမက အထူးအသုံးပြုမှု အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများ အမျိုးအစားနှင့် အရေအတွက်ကိုလည်း တိုးပွားစေနိုင်ပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားရှိ နေ့စဉ် ဆက်ဆံရေးတွင် ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့်အခါ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ် စကားကို အသုံးပြုမှုက ပိုများပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားသည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကား စနစ်တွင် အသုံးပြုမှု အများဆုံးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဤထူးခြားချက်သည် ရင်းနှီးမှုမရှိသူချင်း အပြန်အလှန် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် ညွှန်းခေါ်စကား များ ရွေးချယ်သောအခါ၌ သိသာစေပါသည်။ လူတို့သည် လမ်းမေးသောအခါတွင်ဖြစ်စေ၊ မှတ်တိုင် မေးသောအခါတွင်ဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေးကိစ္စပြောဆိုကြသောအခါတွင်ဖြစ်စေ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားကို အသုံးပြုပြောဆို ဆက်ဆံကြပါသည်။ ထိုဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားဖြင့် ပြောဆိုဆက်ဆံခြင်းကသာလျှင် စကားပြောသူ နှစ်ဦးကို ရင်းနှီးလာစေသည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ချစ်ခင်ရင်းနှီးမှု နှင့် ဖော်ရွေကြင်နာမှုကိုလည်း ပြသနိုင်ပါသည်။

၄၊ ၄၊ ၂။ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ ပြောင်းလဲမှုများ

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများကို လေ့လာကြည့်သော် ပြောင်းလဲမှု နှစ်ရပ်ကို တွေ့မြင်ရပါသည်။

ပထမဆုံးအနေဖြင့် ညွှန်းခေါ်စကား၏ မူလအဓိပ္ပာယ်သည် အသုံးပြုသည့် အခြေအနေ ပေါ်မူတည်၍ ပြောင်းလဲ တတ်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားနှင့် လူမှုညွှန်းခေါ် စကားများကို ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုသောအခါတွင် ၎င်းတို့၏မူလအဓိပ္ပာယ်နှင့် ခြားနားသွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

သာဓကအားဖြင့် ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကားဖြစ်သည့် “သား” ဟူသည့်စကားလုံးသည် ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုပြောဆိုနေသော စကားလုံးတစ်လုံးဖြစ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အသက်ငယ်သော

ယောက်ျားလေးများကို ခေါ်ဝေါ်သောညွှန်းခေါ်စကားဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်သည် ဆွေမျိုး တော်စပ်မှုရှိသည့် “သား”မှ ဆွေမျိုး တော်စပ်မှုမရှိသည့် ယောက်ျားလေးသို့ ပြောင်းလဲသွားပါသည်။

တစ်ဖန် ‘ဆရာ’ဟူသော လူမှုညွှန်းခေါ်စကားသည်လည်း အသုံးတွင်ကျယ်စွာပြောဆို သုံးစွဲ နေသော စကားလုံးတစ်လုံးဖြစ်ပါသည်။ ဆရာဝန်၊ ယာဉ်မောင်း၊ စက်ပြင်သူ စသည်ဖြင့် အတတ်ပညာ တစ်မျိုးမျိုးကို ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို “ဆရာ”ဟုပင်ခေါ်လေ့ရှိပါသည်။

ထို့ပြင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများသည် ပြောသူနှင့် ကြားနာသူတို့ အချင်းချင်း ခင်မင် ရင်းနှီးမှုအလိုက်လည်း ပြောင်းလဲသွားတတ်ပါသည်။ ပြောသူနှင့် ကြားနာသူတို့၏ ခင်မင် ရင်းနှီးမှုသည် ညွှန်းခေါ်စကားများ အသုံးပြုမှုပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှုရှိပါသည်။ လူတစ်ယောက်ကို ခေါ်ဝေါ်ရာ တွင်ပင် အသုံးပြုသော ညွှန်းခေါ်စကားများမှာ မကြာခဏ ပြောင်းလဲသွားတတ်ပါသည်။

သာဓကအားဖြင့် အသက်အရွယ်တူသောမိန်းကလေး နှစ်ယောက်သည် အစကနဦးတွင် တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် “အစ်မ”၊ “ညီမ”ဟု အချင်းချင်းခေါ်လေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် သူတို့နှစ်ဦး ပိုမိုရင်းနှီးလာသည်နှင့်အမျှ

အပြန်အလှန်နားလည်မှုများရှိလာသည့်အခါ သူတို့သည် အချင်းချင်း အတိုကောက်နာမည် ညွှန်းခေါ်စကား သို့မဟုတ် ခင်မင်၍သုံးသော ညွှန်းခေါ်စကားကို အသုံးပြုပြီး ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုလေ့ ရှိကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် သူတို့နှစ်ယောက်အချင်းချင်း အလွန်ခင်မင်သွားသောအခါတွင်လည်းကောင်း၊ စကားများသောအခါတွင် လည်းကောင်း၊ နောက်ပြောင်သောအခါတွင်လည်းကောင်း “ငါ”၊ “နင်” ဟူသော ပုဂ္ဂလနာမ်စားများကို တစ်ခါတစ်ရံ အသုံးပြုကြပြန်ပါသည်။

ထိုသို့ကွဲပြားမှုများကို လေ့လာရာတွင် ခေါက်ချိုးညီဆက်ဆံရေးလား၊ ခေါက်ချိုးမညီ ဆက်ဆံရေးလား ဆန်းစစ်ရန်လိုပါသည်။ အဆင့်အတန်းချင်းတူလျှင် ခေါက်ချိုးညီဆက်ဆံရေးဖြစ်၍ အထက်အောက်ဟူသော အဆင့်အတန်းချင်းမတူလျှင် ခေါက်ချိုးမညီဆက်ဆံရေးကို ဖြစ်စေသည်။ ခေါက်ချိုးညီခြင်း၊ ခေါက်ချိုးမညီခြင်း အပေါ်မူတည်၍ ညွှန်းခေါ်စကားများ ပြောင်းလဲမှု အမျိုးမျိုး ဖြစ်စေပါသည်။ ပြောသူနှင့် ကြားနာသူ၏ လူမှု ဆက်ဆံရေးကို မှန်းဆနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့ အချင်းချင်း ရင်းနှီးမှုရှိခြင်း၊ မရှိခြင်း၊ ဂုဏ်ရှိခြင်း၊ ဂုဏ်နိမ့်ခြင်းဟူ၍ ယေဘုယျအားဖြင့် ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။

ကျောင်းသားတစ်ယောက်ကို ‘ဟေ့ကောင်’၊ ‘သား’ရေ၊ ‘တပည့်’ဟု အမျိုးမျိုး ခေါ်ဝေါ်ရာ ဤအခေါ်အဝေါ်များကြားတွင် ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ယေဘုယျညွှန်းခေါ်စကား‘ဟေ့ကောင်’နှင့် ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ်စကား ‘သား’ရေ ဟူသောညွှန်းခေါ်ပုံတွင် ‘သား’ရေက သိမ်မွေ့သည့်သဘောလား။ ‘ဟေ့ကောင်’က ပိုပြီးရင်းနှီးသည့် သဘောလား စူးစမ်းကြည့်နိုင်ပါသည်။ မိမိ၏ညွှန်းခေါ်မှုကြောင့် တစ်ဖက်သား မှာ အကျိုးသက်ရောက်မှု တစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဤသို့ညွှန်းခေါ်စကားများ ပြောင်းလဲခြင်းမှာ မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ခံယူချက်နှင့် လူတန်းစား အယူအဆများ၏ အရေးပါသော လွှမ်းမိုးမှုများကြောင့်ဟု ထင်မြင်မိပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို လေ့လာသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများကို လေ့လာသုံးသပ် ကြည့်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကိုလိုနီခေတ်တွင် အင်္ဂလိပ်မွေးစားစကားလုံးကို မြန်မာဘာသာစကားနှင့် ပေါင်းစည်း ဖြည့်စွက်မွမ်းမံ ပြောဆိုခဲ့ခြင်းသည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အကျိုးသက်ရောက် စေပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားရှိ အင်္ဂလိပ်မွေးစားစကားလုံးများ၏ တိုးတက်မှုသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများတွင် သာမက မြန်မာလူမျိုးတို့၏ နေ့စဉ်ဆက်ဆံရေးတွင် အသုံးပြု နေသော ညွှန်းခေါ်စကားများတွင်လည်း ထင်ဟပ်နေပါသည်။ ဆွေမျိုးစပ်ညွှန်းခေါ် စကားများတွင် ‘ဒယ်ဒီ’၊ ‘မာမီ’ ဟူသော စကားလုံးများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြု ညွှန်းခေါ်လေ့ရှိပါသည်။ လူမှုညွှန်းခေါ်စကားများတွင်လည်း ‘တီချယ်’၊ ‘ဒေါက်တာ’၊ ‘ဒါလင်’ အစရှိသဖြင့် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် အသုံးပြု ညွှန်းခေါ်ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ဤသို့ညွှန်းခေါ်စကားများသည် မြန်မာဘာသာစကားကို ဝေါဟာရအသစ်များ ဖြည့်စွက်ပေးနိုင်ရုံသာမက မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများကိုလည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေပါသည်။

အသက်အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်သောစကားများကို လေ့လာကြည့်လျှင် မိမိနှင့်ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု မရှိ သော်လည်း ဦးလေး၊ ဒေါ်လေးအရွယ်ကို ဦးလေး၊ ဒေါ်လေး ဟုခေါ်ကြသည်။ ထို့အတူ အစ်ကိုကြီး၊ ညီလေး၊ မမ၊ ညီမလေး၊ မောင်လေးဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ထို့ပြင် ‘အမေ’ အရွယ်ကို ‘အမေ’၊ ‘အစ်မ’ အရွယ်ကို ‘အစ်မ’၊ ‘အစ်ကို’ အရွယ်ကို ‘အစ်ကို’၊ ‘ညီမ’ အရွယ်ကို ‘ညီမ’ ဟုခေါ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် မြန်မာ့စိတ်ရင်း ထင်ဟပ်နေသော ညွှန်းခေါ်စကားများဖြစ်ပါသည်။ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုမရှိသော်လည်း ပြောသူ၏ အသက် အရွယ်ကို ဗဟိုပြု၍ ညွှန်းခေါ်သော စကားများအဖြစ် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် အသုံးပြု လေ့ရှိသည်။ သို့သော် မိမိဖခင်အရွယ် အမျိုးသားကြီးများကိုမူ ‘အဖေ’ ဟူသော ညွှန်းခေါ်စကားဖြင့် ယခင်က ရည်ညွှန်း သုံးနှုန်းလေ့မရှိသော်လည်း ယနေ့ခေတ်တွင် မိမိကို စာသင်ပေးသူ ဆရာများကိုမူ ‘အဖေ’ သို့မဟုတ် ‘အဖေကြီး’ ဟု ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်နေပြီ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ညွှန်းခေါ်စကားတွင် ရာထူးအလိုက် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းလည်းရှိသည်။ ‘ဆရာ’၊ ‘ဆရာကြီး’၊ ‘ညွှန်ချုပ်ကြီး’၊ ‘ဗိုလ်မှူးကြီး’စသည်ဖြင့် ခေါ်ခြင်းသည် လေးစားမှုနှင့် အလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်းအရ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမပါပါ။ ပါမောက္ခဒေါက်တာအေးကျော် ကို ‘ဆရာကျော်’ ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ရုံးအုပ်ဦးပြုံးချို ကို ဆရာပြုံး/ဆရာချို ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်းတို့မှာမူ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု သဘောအရ အဖျားဆွတ် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ညွှန်းခေါ်စကားများက ဖော်ပြနေပါသည်။

တစ်ဖန် လူမှုဆက်ဆံရေးညွှန်းခေါ်စကားတို့သည် အခေါ်ခံရသူအပေါ်ထားသည့် သဘောထားကို ဖော်ပြနေခြင်း ဖြစ်ကြောင်းတင်ပြထားပါသည်။ ‘ဒေါက်တာ’ ဟု အခေါ်ခံချင်သူကို ‘ဒေါက်တာ’ ဟု မခေါ်လျှင် စကားပြောရသည်မှာ အဆင်မပြေပါ။ ပြောသူထက် မိမိက အသက်မကြီးသော်လည်း ‘အစ်မ’ဟု အခေါ်ခံ လိုက်ရလျှင်လည်း အဆင်မပြေပါ။ တချို့ကမူ ‘ဆရာကြီး’ ဟု အခေါ်ခံလိုက်ရလျှင်

သဘောကျတတ်ကြသည်။ ဤသည်မှာ လူ့ဘဝစရိုက် သဘာဝပင် ဖြစ်သည်။ ‘ဆရာသမား’ ဟူသော အခေါ်သည် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုသဘော ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ရွဲ့ခြင်း၊ လှောင်ခြင်း၊ ထေ့ခြင်း၊ ငေါ့ခြင်းသဘောဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ‘မယ်တော်ကြီး’၊ ‘ကိုယ်တော်မြတ်’ဟူသော အသုံးများ သည်လည်း ဤသဘောပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ထိုသို့ညွှန်းခေါ်ပုံအမျိုးမျိုးသည် ခေါ်သူနှင့်အခေါ်ခံရသူတို့အကြား ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု၊ တစ်စိမ်းဆန်မှု၊ ရင့်သည်းမှု၊ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု၊ ဩဇာလွှမ်းမှု၊ အလုပ်သဘောဆန်မှု၊ မခန့်လေးစားပြုမှု၊ ထက်အောက်ကွာခြားမှု အရိုအသေပေးမှုစသည့် လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေတစ်မျိုးမျိုးကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။

ညွှန်းခေါ်စကားဖြင့် ပြောဆိုရာတွင် ဘယ်သူက ဘယ်သူ့ကို ဘယ်လိုခေါ်လိုက်သည့်အတွက် ဘယ်လို အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသလဲဆိုသည်ကို လေ့လာနိုင်သည်။ ညွှန်းခေါ်စကားများသည် စကားပြောရာတွင် သေးငယ်သော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော်လည်း အဓိပ္ပာယ်များစွာကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သဖြင့် အကျိုးသက်ရောက်မှု များစွာရှိသည့်အတွက် လေ့လာသင့်သော စကားများဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်မိပါသည်။

နိဂုံး

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများနှင့် ညွှန်းခေါ်စကားစနစ်များတွင် ထင်ဟပ်နေသော လူမှုဆက်ဆံ ရေးကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများသည် အမျိုးအစားများပြား၍ ညွှန်းခေါ်စကားစနစ်ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ရုံသာမက အသုံးပြုမှုမှာလည်း အခြေအနေကို လိုက်၍ ကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ မြန်မာလူမျိုးများသည် သင့်လျော်သည့် ညွှန်းခေါ်စကားများကို ရွေးချယ်၍ အသုံးပြုပြောဆိုလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ညွှန်းခေါ်စကားများသည် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ဖော်ပြနိုင်ရုံ သာမက မြန်မာလူမျိုးတို့၏ စိတ်ခံစားချက်ကို နားလည်ရန်၊ မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခြေအနေနှင့် လူမှုစနစ်ကို သုံးသပ်ရန်၊ မြန်မာ့လူမှုဆက်ဆံရေးကို လေ့လာရန်အတွက် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ နောင်သုတေသနပြု လေ့လာလိုသူများ အတွက်လည်း ညွှန်းခေါ်စကားစနစ်ဆိုင်ရာများကို ဆက်လက် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၈)။ လူမှုဘာသာဗေဒဝေါဟာရများအဖွင့် ။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ-)။ (၁၉၉၇) ။ စကားသမုဒ္ဒရာ စာသမုဒ္ဒရာ ။ ရန်ကုန်၊ တက်လမ်းစာပေ။
ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ-)။ (၂၀၀၁) ။ တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ ။ ရန်ကုန်၊ ချစ်စရာစာပေ။
ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ-)။ (၂၀၀၅) ။ သက်တံရောင်စုံဘာသာစကား ။ ရန်ကုန်၊ ကြယ်နီစာပေတိုက်။
ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ-)။ (၂၀၁၃) ။ ဘာသာနှင့်စာပေ စာပေနှင့်ဘာသာ ။ ရန်ကုန်၊ ကံ့ကော်ဝတ်ရည်စာပေ။
စန်းငွေ (ဒဂုန်-)။ ။ (၁၉၇၄) သဒ္ဒါအမြင်စာအမြင် ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။
မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၅)။ မြန်မာသဒ္ဒါ ။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်။
မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းဘာသာစကားဦးစီးဌာန။ (၂၀၁၈)။ မြန်မာအဘိဓာန် ။ နေပြည်တော်။

အောင်မြင်ဦးဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။
 အောင်မြင်ဦးဒေါက်တာ။ (၂၀၀၅)။ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။

Fasold ,R. (1987). *The Sociolinguistics of Society*. Oxford: Barit Blackwell Ltd.

LiMou Jiang Yongren. (2002). *A Survey of Myanmar Culture*. Beijing.Beijing University Press.

Pride, J.B. and Holmes, Janet. (1972).*Sociolinguistics* . England.Penguin Books Ltd.

Su Jing နှင့် Lu Jia. (၂၀၀၂) ။ “အယူခံဝင်ခြင်းဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ ယေဘုယျအကြောင်း”။
 Shandong Education Institute Journal. p 62.

Wang Dexian၊ “မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်အမည်သညာ၏ပြင်ပအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာအကြံပြု လေ့လာမှု” အတွဲ ၂၈၊
 စာစောင် ၁ ။ Baoshan Teachers’ College Journal. p 97.